

SÖDERBYBLADET

Nr 5 Årgång 6 Juni 2006

ISSN 1459-8493

Utgivare: Södra Vallgrund byaråd rf

SOMMARÖHALLEN

Vardagar och söndagar kl. 11 - 19
Lördagar kl. 10 - 18

***

UTSTÄLLNING I LOKALIN LÖRD. DEN 17.6 KL 12 – 16.

Kl. 12 – 14 visar Hans Söderlund bilder från bl.a. muddringen av Sommarösund, flyttningen av Svennas Svennas stuga, skärgårdsvyer, m. m.

Kl. 14 – 15 visar Rachel Lindgrén diabilder på gamla textilier. Bilderna är tagna på 1980-talet.

Kl. 15 - visar Hermans och Måns´ videofilm från flyttningen av Svennas Svennas stuga.

Dessutom finns att beundra hela dagen:

- Klippböcker som visar viktiga händelser i byn
- Gamla vykortssamlingar
- Handarbeten
- Träföremål
- Gammalt porslin och glas
- John Ståhls träskulptur
- Byns konstnärer visar sina tavlor
- Bilder från Uf-Havsbandets 100 första verksamhetsår
- Timo Jahkolas produkter; tiffany, restaurerade möbler, m m.

Dessutom **LOPPIS !** (bordshyra 2,50)

Passa på och rensa i skåpen eller kanske fyll dem med mera.

**Servering: Kaffe eller saft + rabarberpaj.
VÄLKOMMEN !**

Ps. Utställarna ställer i ordning fredagen den 16.6 från kl 18.00.

ALLA MED ! hälsar Susanna Sund.

NU ÄR DET: DAGS!

Dags att **tacka** för utfört talkoarbete! Ännu en gång får jag – **vi** – glädja oss över att bo på en plats där talkoandan är djupt rotad och blomstrar. Den 16 maj blandades ”gamla” talkokrafter med nya, till tre härliga arbetslag.

Leo, Ströms-Ingas Lasse och Sven-Ole ”drog till skogs” med yxa och såg. De städade runt huset. Det gav ved – ved – till många, många brasor och ”urskogen” glesnade.

Bo och Per-Håkan stannade vid trappan. Vår bön var: Ge oss ett räcke att ta tag i! Visst! Överraskningar mötte i form av ruttna plankor i trappan. Dem byter vi! Räcket tog form, de nya plankorna ingav trygghet. Nu ramlar ingen igenom. Se, så fint det blev!

Det tredje uppdraget förde uppåt: Skorstenen! Vem? Olof, ja visst, Och två ”nya män”. Nya för mig och mina talko-tankar, de ville vara med i laget: Reini och Jahkola! Ni är välkomna hos Marthorna! Ni är välkomna i byn! Vi konstaterar att: ”Inträdesprovet” = Skorstenen klarades med glans. Den blev fin!

Småningom kommer också ni nya att märka i ”vems garn ni fastnat”: Marthornas! Vi är ihärdiga och uthålliga i våra anrop om hjälp och arbetsuppgifterna kan växla stort. Då talkofolket är med räds vi inte. Vi drar framåt i vi-anda, som ger gemenskap och liv i byn, oss alla till glädje.

Tack för att ni kom och högg i!

Tack! säger Marthorna gm Inga.

***

Pensionärsutfärd

den 2 augusti till Virdois. Pris ca 45 €. Anmäl till pastorskansliet senast den 27/7.

Pensionärsresa

28-30 augusti till Haparanda, Rovaniemi. Pris ca 250 €. Anmäl till pastorskansliet, tel. 3520005, senast fredagen den 14 juli på grund av researrangörens tidtabell, Peter Söderqvist.

FÅR PÅ RYMMEN

Natten mot tisdagen (13.6) bröt sig två får, ett ganska stort, svart bässlamm och ett brunt tacklamm, ur sin inhägnad.

Om du ser dem, meddela Herman, tel. 3527999 eller 050 5571971

***

Sparbanksstiftelsen i Vallgrund

beslöt på delegationsmötet 24.05.06 att ge bidrag till följande föreningar inom verksamhetsområdet: gm Margareta Hjerpe.

Korsholms 4H för verksamhet i Skärgården	200,-
Folkhälsan i Replot r.f. för 85-års historik	700,-
IF Kvarken r.f. för verksamheten	500,-
IF Kvarken r.f. för elljusspår i Vallgrund	1000,-
FRK Replot avd. för kurs i vänverksamhet	300,-
Södra Vallgrund Byaråd för hopptorn	1000,-
Vasabygdens Marthadistrikt för matkultur bok	100,-
Replot frivilliga brandkår för ungdomsverks.	500,-
Norra Vallgrund skola för böcker till skolbibl.	300,-
Föräldraföreningen Replot skola för fotboll	200,-
Repl. Skärgårds hemb.för. för Svennas stuga	1500,-
UF Havsbandet r.f. för verksamheten	100,-
Folkhälsans förbund: "Gåkampan"	100,-
Sponsoravtal: Lågstadieskolornas stafettdag	159,-
Cykelhjälm till elever i åk 1 hösten -06	500,-
Totalt	7200,-

***

MERA OM LOSSNINGEN AV S/S VESTRIA

I nummer 3 av Söderbybladet kunde vi läsa om strapatserna kring lossningen av trälasten från haveristen s/s Vestria. Minnesbilder nedtecknade av två som deltog i arbetet, Lars-Ola Berg och Olof Snygg. Tala om upplevelseturism! Det var ett livsfarligt arbete de utförde.

Det gav mig anledning att söka fram mina egna anteckningar om fartyget och lossningsarbetet.

För ett antal år sedan när jag besökte Sjöhistoriska museet i Stockholm passade jag på att titta vad som fanns i deras arkiv och bibliotek om s/s Vestria. Det var inte mycket. Det framkom i alla fall att fartyget var på 2468 br.reg.ton, hade en längd 89,30 m, bredd 13,90 m och djupgående 5,5 m. Ångmaskinen var på 1100 hk. Fartyget var byggt år 1931 i Danzig. Hemort, Jonstorp i Sverige.

Ur boken: "Vrak och sjöolyckor vid Västerbottens kust", framgår att fartyget efter

tätning i Holmsund bogserades ner till Trelleborg och döptes om till Johanna av nya estniska ägare. Där blev fartyget liggande till slutet av 1960 talet då hon skrotades.

Av några som också var med har jag fått följande berättelser.

Arvid Ståhl berättar:

- Den 12 mars 1956 byggdes ett häststall på isen vid Medelkallan. Stallet byggdes av virke från haveristen och rymde 20 hästar med körkarlar. För att täta väggar och tak användes presenningar.

Vi arbetare fick logi på haveristen i olika hytter och skrubbar. Kallt var det.

Lossningsarbetet kom snabbt igång. Av plankor byggdes rännor som placerades på bockar på 4 ställen längs fartygssidan. (Arvid har gjort en skiss av rännorna.) Längs rännorna skickades virket ner på isen från fartygsdäcket. Arbetet blev mödosamt när man började i lastrummet eftersom de våta plankorna var fastsvällda under däck.

Arbetet avstannade sista dagarna i mars. Storm var i antågande. Massor av virke fanns kvar i lastrummet. På fredag morgon sattes lastluckorna på och vi åkte hem.

Sven-Ole Åström berättar:

- Jag körde med min Lill-Valmet och stötting virke från haveristen till Medelkallan. (Traktorn hade jag köpt som ny år 1954. Den kostade 3250 mk. På den tiden fick man en ny traktor för 100 m barkad pappersved.)

Det var ett skilt gäng som lastade och lossade fororna. Vi övernattade i en barack byggd av virke från haveristen. Det var kallt, jag förfrös knäna. Sönderbruten is gjorde att man ibland fick ta omvägar.

På den tiden fanns ingen kylarvätska. Varje kväll fick man tappa vatten ur traktorns kylsystem. På morgonen värmdes vatten som fylldes i traktorerna för att få igång dem på nytt.

Vid lossningsplatsen körde man upp på en lutande ramp så att man lätt kunde vipa av största delen av lasten.

När jag med min traktor körde hem därifrån var jag så trött att jag somnade vid ratten och hamnade i diket på Öjväg. Att komma upp därifrån var omöjligt. Det var bara att, i mörker och kyla, fortsätta till fots. I gryningen kom jag hem.

När jag var hemma och vilade ut, skötte min bror Bo-Erik arbetet.

Bo-Erik Åström berättar:

- Följande sommar försökte man lossa virke från haveristen. Arbetet leddes nu av Alfons Håkans.

Virket lastades i pråmar. Även virket på Malskär lastades i pråmar som bogserades till svenska sidan för försäljning. När arbetet på Malskär var avslutat och virket borttransporterat gick ryktet att en stor mängd korta plankstumpar hade lämnats kvar. Många laster med plankstump hämtades därifrån under sensommaren.

Lars-Ola Vestergård berättar:

- Ett traktorbolag hade bildats år 1955 av Leander Ståhl, John Ståhl, Albin Berg samt Lars-Ola Vestergård. Jag har kvar bokföringsboken från denna tid. En ny traktor av märket Fordsson Major inköptes.

Jag körde ut med traktorn via Panike längs en isväg som hade blivit upplagad av en gammal svensk armélastbil. Med mig hade jag en traktorkärra samt en stor stötting. Min uppgift blev att köra virke från Medelkallan till Malskär. Jag lastade både kärran och stöttingen själv som var kopplade efter varandra. Det var en konst att få igång ekipaget. Traktor, kärra och stötting skulle stå i vinkel i förhållande till varandra för att få igång det tunga ekipaget. Sedan gällde det att inte stanna.

När jag körde första lasset uppstod en stor spricka i isen där vatten sprutade upp. Jag fortsatte till lossningsplatsen, lossade snabbt och återvände samma väg för att varna de andra. På isen fanns nu en halv meter vatten. En ny väg plogades upp.

Den gamla armélastbilen hade ett helt tåg med stöttingar efter sig.

På Malskär fanns en gammal fiskarbastu där man kunde äta och sova en stund. Det var trångt, många skulle rymmas. Jag minns inga speciella mat och sovpauser. Tydligt en bisak. Arbetet var det viktiga. Tvärtemot vad det är i dag.

I bokföringsboken finns antecknat utbetalning för utfört arbete den 16 mars 1956 och 29 mars – 4 april. Utbetalare är ett svenskt bolag (antecknat är Västerbottens e.l. ab). Vi hade någon slags ackord-lön. Någon höll reda på hur mycket vi körde. Jag har ett minne av att de sista pengarna var svåra att få ut.

När jag kom hem för att äta, sova och tanka traktorn åkte Leander ut i stället och fortsatte arbetet.

Senare skulle virket köras upp från isen på fast mark på Malskär. Då åkte både jag och Leander ut för att hjälpas åt med arbetet. För övernattnings hade vi byggt en snökoja. En liten oljekamin motade den värsta kylan. Jag blev sjuk. Fick angina, åkte hem, fick flera penicilinkurer men

blev inte riktigt frisk på länge. Under tiden skötte Leander arbetet ensam.

Vissa människor tycks ha ett inbyggt behov av att få utsätta sig själv för farligheter. På den tiden behövde man varken hoppa fallskärm eller klättra i berg för att få vara med om livsfarliga saker. Det räckte med att utföra dagligt arbete för att försöka överleva!

Börje

***

Kollision på "Nyianjan"

Genast efter krigsslutet lade idrottsklubben Hellas i Vasa märke till ett par skidförmågor ute i skärgården vilket ledde till att, - inte enbart de, utan hela skärgården kom att utgöra klubbens intresseområde.

Värvingen var för Hellas mycket lyckad i och med att Ragnar Blom och Frans Ståhl vann 30-respektive 15 km sträckorna vid distriktsmästerskapen i Oravais följande år.

Hellas arrangerade sina klubb tävlingar vid Storberget i Gerby så gott som varje söndag. Jarl Ahlskog och jag deltog ivrigt i dessa tävlingar och att intresset var stort kan man gott påstå, för innan tävlingsstarten klockan 12, skulle vi skidande avverka en sträcka på 20 km över isen i mycket varierande förhållanden. Efter tävlingen var det att återigen spänna skidorna på fötterna för hemfärden.

I mars 1949 startade posten busstrafik hit ut till skärgården men vi ansåg det oändamålsenligt med detta färd sätt. Till en början var man ju tvungen att ta sig till fots över Replotfjärden och söndagstidtabellen gjorde att man inte var hemma förrän sent på kvällen.

Vi beslöt ändå en söndagsmorgon 1952 att prova på bekvämligheterna. Bussen hade sin ändpunkt vid handelslaget, den plogade vägen slutade nämligen där varför vi skidade upp till handeln och lastade in våra skidor i bussen.

Denna snörika vinter var vägen mycket smalt upplagad och på "Nyianjan" fick vi möte med mjölkbilen som kördes av Lennart Ahlskog. Bägge chaufförerna saktade in farten men det oaktat, i det moddiga väglaget gled fordonen mot varandra och sammanstötningen var ett faktum. John Lund som körde bussen var mån om att få polis till platsen på grund av att postens bussar inte omfattades av den allmänna trafikförsäkringen, varför han promenerade i väg till Nykvistis för att ringa efter Sigurd Vestergård.

Vestergård å sin sida ansåg att fallet var av sådan natur att han behövde assistans varför han i sin tur ringde till kollegan Björkqvist i Replot och efter att ha försett sig med nödig rekvisita spände så Vestergård på sig brodden och begav sig iväg på sitt tjänsteuppdrag med sin sparkkälke en sträcka på ca 6 km.

Efter en timme uppenbarade sig Vestergård på olycksplatsen men Björkqvist som hade en något längre sparkväg och förmodligen något överraskad av den oväntade söndagsutflykten dröjde ytterligare en halv timme varefter undersökningsarbetet kunde starta.

För bägge poliserna var detta förmodligen den första kollisionen som de hamnade att utreda varför arbetet tog sin rundliga tid.

Vi passagerare blev till sist uppmanade att senare infinna oss till vittnesförhör hos Vestergård.

Det blev naturligtvis ingen skidtävling den dagen. Vi slängde våra skidor på lastbilsflaket och åkte med till Norra Vallgrund varifrån vi skidande återvände hem.

I sammanhanget kan nämnas att Sigurd Vestergård var skärgårdens bästa skidlöpare på 1920-talet.

Lars-Ola Berg

***

NATURRUTAN

I förra numret av Söderbybladet efterlyste jag observationer av ladusvalans ankomstsdag. Glädjande många ringde och meddelade om sina iakttagelser. Nu blev det så att jag själv såg den första ladusvalan den 6 maj, samma dag som Sommaröhallen öppnade. Men en svala gör ju ingen sommar. Den 18 maj meddelade Håkan Berg att han sett 5 svalor på Holman. Sommaren började.

Den 8 maj meddelade Per-Håkan Stolpe att stenskvättan anlant, dessutom uttryckte han sin glädje över att staren åter sågs häcka i Sommarösund.

Den 1 juni hördes tornsvalans (eller tornflygaren som den numera skall heta) karakteristiska skrik när den gjorde sina lovar över Riback. I år har de hittat en egen holk utan att behöva vråka starungar.

Ett spillkråkepar har häckat i en asp hos Britt-Mari och Sven-Ole Åström. För tre år sedan började de arbeta med boet. De valde en stor, frisk asp och började hacka, så flisorna yrde, på ca. 5 m:s höjd. De fick en försvarlig flishög på marken när de arbetade under ett par månaders tid första sommaren. Sedan försvann de.

Följande sommar fortsatte arbetet och hålet fördjupades till ca. 60 cm. Men nu var det dags att skrida till verket. Hålet inreddes, blev ett bo och 4 ungar kunde lämna boet vid midsommartiden.

Detta år kunde de flytta in med detsamma. Lägga ägg, ruva och mata ungar. Andra veckan i juni kunde 5 ungar lämna boet. Tala om familjeplanering. Först bygga hus, sedan skaffa ungar.

Britt-Mari kunde också meddela om en annan iakttagelse. I fjol såg hon en fiskmås som bara hade ett ben. Nu på försommaren har samma enbenta mås dykt upp.

Börje

***

SNART LANDAR VI PÅ SJÖROSÄNG

Miljötillstånden är klara för flygfältet. Diket mellan två tegar har täckts igen, träd har avverkats i borte ändan. Asparna längs vägen kommer även att avlägsnas. Gräset är slaget en gång. Eventuella ojämnheter kommer att tas bort.

Vid kontakt med Göran Antila från Björkö framkom att det första flygplanet kommer att landa till midsommaren. Trevlig midsommar!

Börje

***

TURISMEN I SKÄRGÅRDEN

I Vbl den 19 maj kunde vi läsa om en ny förening som bildats i skärgården. Replot-Björkö Turism rf är namnet på föreningen.

Avsikten är att föreningen skall skapa en positiv inställning till turismen, marknadsföra området samt utgöra diskussionspartner i förhållande till olika myndigheter. Viktigt när världsnaturarvstatusen blir verklighet.

Ordförande för den nya föreningen är Markku Harju, nyinflyttad turismföretagare i Norra Vallgrund. I interimsstyrelsen hittar vi från Södra Vallgrund, Marléne Ström, ordinarie medlem samt Johan Rönn, suppleant.

Börje

***

SÖDERBYBLADET

Redaktör: Börje Anderson
Lotsvägen 2, 65930 Södra Vallgrund
Tel. 06-3527758, GSM 050-5917958
E-post: borje.anderson@kolumbus.fi

Redaktionssekreterare: Hans Söderlund
Sommarösvägen 442A
65930 Södra Vallgrund, tel. 06-3527586

Nästa blad, nr 6 utkommer omkring vecka 28.